СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVI. Ч. 231. Джерзи Сіти, Н. Дж., четвер, 4. жовтня, 1928. VOL. XXXVI. No. 231. Jersey City, N. J., Thursday, October 4, 1928. THREE CENTS.

КУЛИДЖ ПРОТИ ПОАНКАРЕ

НЕ ГОДИТЬСЯ НА ЗЛУКУ ВОЄННИХ ДОВГІВ З РЕПАРАЦІЯМИ. КАЖЕ, ЩО КВЕСТІЯ ДОВГІВ ЗАКІНЧЕНА.

ВАШИНГТОН, 2. жовтня. — Президент Кулидж обстоює далі становище теперішньої адміністрації в справі военних довгів, що їх винні европейські держави Америці. Він заявив, що агітація за тим, щоби американські горожани самі сплачували ті довги дорогою податків, не знайде тут нігде попертя. Тому даремні зусилля французького премієра Поанкаре, котрий в недавній бесіді знова порушив квестію сплати довгів та заявив, що треба злучити німецькі репарації з американськими довгами, коли Франція має змінити своє становище супроти Німеччини, згл. репарацій. През. Кулидж додав, що квестія довгів вже полагоджена зі всіми державами, кромі одної Франції і тому нема потреби видвигати ту справу знова на публичну арену.

БАНКИРІ ПРОТИ СПЕКУЛЯЦІЇ.

КАЖУТЬ, ЩО ЦІНИ НА БІРЖІ МУСЯТЬ ВПАСТИ, ТОМУ ОСТЕРІГАЮТЬ ПЕРЕД ДАЛЬШОЮ СПЕКУЛЯЦІЄЮ.

ФИЛАДЕЛФІЯ, 2. жовтня. — Головна промова, яку виголошено на річних зборах Товариства Американських Банкирів, була звернена проти спекуляції. Промовці були на загал того переконання, що минулий рік був під економічним оглядом добрий, а слідуючий заповідається ще краще. Одна чорна хмара висить одначе над американським життям. Це спекуляція. Папери на біржі вартують сегодня вдвоє більше, як їх дійсна вартість. В короткім часі буде мусіло прийти до великого краху на біржі, що готово потрясти економічним життям Америки. Банкирі згадували ще про бум на Флориді, де люди потратили сотки мільонів, а далі спекуляцію з недвижимостями. Ті послідні пішли до тої міри в гору, що їх ціна не стоїть в парі з рентом. Через те і тут треба числитися з великим спаданнєм цін. По тих двох невдалих спекуляціях кинулися тепер всі на біржу, а що тут прийде рівнож до краху, про те нема сумніву.

РУЗВЕЛТ КАНДИДАТОМ НА ҐОВЕРНОРА.

ПРИНЯВ КАНДИДАТУРУ МИМО ЛИХОГО ЗДОРОВЛЯ НА ДОМАГАННЯ СМИТА І ПАРТІЇ.

РАЧЕСТЕР, 2. жовтня. — Стейтова Демократична Конвенція прихилилася через аклямацію до внесення мейора Вокера, щоби іменувати Френклина Д. Рузвелта кандидатом на говернора нюйорського стейту. Рузвелт перебуває під сю пору на лíченню в Гат Спрингс. З огляду на погане здоровля він відмовлявся від всякого уряду, але уступив на домагання теперішнього говернора Смита і цілого заряду демократичної партії.

ГЕРОЙ СВІТОВОЇ ВІЙНИ В АМЕРИЦІ.

ПОЛЕВОГО МАРШАЛКА АЛЛЕНБІ ВИТАЮТЬ З ВЕЛИКОЮ ПАРАДОЮ. ПІДБИВ ПІДЧАС СВІТОВОЇ ВІЙНИ В 1917 РОЦІ СВЯТУ ЗЕМЛЮ.

НЮ ЙОРК, 2. жовтня. — До Америки прибув сегодня з Европи сер Едмунд Алленбі, котрого називають модерним Ришардом Львиним Серцем. А се тому, що він підбив в 1917 році для аліянтів Палестину серед надзвичайно важких обставин. Коли вїздкав на Меджестіку, привитано його 17 гарматними вистрілами, а далі витав його комітет міста Ню Йорку, що влаштовує для нього цілий ряд ріжних принять.

Алленбі уважають одним з найбільших полководців, останнім з „хрестоносців". Але кажуть, що ніхто не був би пізнав його здібностей, колиб його не були вислали до Єгипту і не дали йому поля до власної ініціятиви. Був він начальником армії, що числила 250,000 брітійських жовнірів, 18,000 індійських і 90,000 єгипетських. Ту армію перевів він через пустиню на 150 миль довгу. З нею здобув Яффу, Єрусалим, Дамаск і Алеппо та знівечив німецький плян сполуки Берліна з Багдадом.

РЕФЛЄКТОР НА ПАЧКАРІВ.

КОРАБЕЛЬНІ ФІРМИ ПРОТИ ЦЕЇ НОВОСТИ.

ДІТРОЙТ, 2. жовтня. — На березі дітройтської ріки, що відділює Злучені Держави від Канади, хочуть побудувати великанський рефлектор, яким можна би освітити в потребі кожду закутину і в той спосіб вишукувати легко пачкарів, що перевозять нічю алькоголічні напитки з Канади. Проти тих рефлекторів протестують одначе корабельні компанії і приватні яхтові клюби. Вони кажуть, що світло буде перешкаджати в кермованню кораблями.

СУДДЯ ПРО „ШЕМРАННЯ".

КАЖЕ, ЩО ГРОШЕВА КАРА АБО ТЮРМА, АБО ОДНО І ДРУГЕ ГРОЗИТЬ ТИМ, ЩО „ШЕМРАЮЧИ", ОБКИДАЮТЬ БОЛОТОМ ТИХ, ЩО ДОБИВАЮТЬСЯ УРЯДІВ.

ЛЕКСИНГТОН, Кентоки, 2. жовтня. — Окружний суддя Ришард Стол звернув увагу членів Ґренд Джурі на стейтовий закон з 1924 року, звернений проти „шемрання". Він подав, що стейтова легіслятура прийшла до переконання, що не можна допускати до цего, щоби чесні люди, котрі чесно працювали через довгі літа, були наражені на оплюгавлювання їх імен тільки тому, що вони стараються о якийсь публичний уряд. Бо кожда людина, що посідає відповідні кваліфікації, має право старатися о такі уряди, не маючи заразом потреби наражувати себе на огидні калюмнії. Закон проти шемрання заборонює отже таке паплюження, за яке карає грішми і тюрмою.

НОВИЙ КОРОЛЬ УРЯДУЄ.

БІЛГОРОД, 1. жовтня. — Ще не затихли згуки коронаційних торжеств короля Альбанії Зогу, як він уже показує свою деспотичну владу.

Вчора на базарі в місті Дурацо повішено 11 Альбанців, запідозрених у змові на життя короля. Кромі цього заарештовано 200 громадян Альбанії, рівнож запідозрених у співучасти в змові.

СТРАЧЕННЄ ДВОХ ЗАСУДЖЕНЦІВ.

БЕЛФОН, Па., 1. жовтня. — У стейтовій тюрмі в Роквю страчено нині при помочи електрики двох вязників Вилиема Филипса й Джесі, Паркера, засуджених за вбивство Нормана Гибсона дня 23. марта сього року.

Норман Гибсон згинув підчас нападу на нього двох обжалованих. Вони казали йому піднести руки вгору, а коли він не послухав, постріли його на смерть.

ЧОГО ТАМ ВЖЕ НЕ КРАДУТЬ..

„Красная Газета" повідомляє, що управитель амуніційного магазину совітської військової школи ім. Рошаля в Петрограді, якийсь Собольов Украв зі складу невтягнуту до інвентаря... гармату, ваги 279 кг. Собольов вивіз гармату з магазину й розпилувавши на троє, хотів продати „на шмальц", але підчас трансакції його приловлено й арештовано.

ВОЗДУШНІ ПОЧТОВІ ДОРОГИ В КАНАДІ.

В Канаді можна сподіватися незадовго запровадження двох воздушних почтових доріг, а саме між Монтреалом і Торонтом та між Вінніпеґом і Келґарі. Між Монтреалом і Торонтом відбуваються проби що дня і приготовляється розклад часу. Лет має забирати около півчверта години. Коли буде запроваджена воздушна почта між Вінніпеґом і Келґарі, то защадиться около 18 годин часу в пересилці листів до побережжа Тихого океану.

МАТЕРИНСТВО БЕЗ БОЛЮ.

Французький лікар, професор Поль Дельма з Парижа, каже, що він найшов спосіб на те, щоби жінки родили дітей без болю. Через методу його модулярної анезії мати не тільки вродить дитину без болю, але й вродить її якраз у тім часі, який вибере лікар. При помочі своєї методи він зробив уже сорок проб і кожна вдалася без ризика як для матері, так і для дитини. Вчені, які були свідками його проб, потверджують, що операція відбувається скоро і без комплікацій.

ЗГОРІЛО ЦІЛЕ МІСТО.

З Норимберга повідомляють: Дня 9-го серпня згоріло ціле містечко Люге в Палятинаті. Протягом кількох годин 80 домів разом з господарськими забудованнями змінилися в купу попелу. Пожежа повстала в наслідок дефекту в електричних проводах.

ЩЕ ОДНА НЕВДАЧА.

До Варшави вернула з Амстердаму польська боксерська експедиція, що змірившись з берлінським клюбом „Герос Тевтонум", програла в відношенні 3:1.

З ОБЄДНАННЯ

Згідно з арт. 18. статута Обєднання і на підставі ухвали екзекутиви з дня 29. вересня 1928 р., відбудеться в Джерзи Сіті, 1 Newark Ave., Chamber of Commerce Bldg., Room 502, дня 24. жовтня о год. 2 по полудні

РІЧНЕ ЗАСІДАННЯ ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ ОБЄДНАННЯ

з слідуючим порядком нарад:

1) Отворення нарад.
2) Звіти екзекутиви.
3) Звіт шкільного референта.
4) Звіт Січового референта.
5) Звіт контрольної комісії.
6) Новий статут Обєднання.
7) Внесення і запити.

Всі члени Виконавчого Комітету Обєднання повинні явитися на тім засіданню.

УВАГА: Екзекутива просить отсею дорогою всіх членів та прихильників Обєднання, щоби надіслали на річне засідання свої уваги щодо діяльности Обєднання та подали проєкти відносно поширення та поглиблення народньої праці.

ЗА ОБЄДНАННЯ УКР. ОРГАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ:

О. Ревюк, предс.,
Л. Мишуга, секр.

ЖИТТЯМ ПЕРЕПЛАТИВ СКУПАРСТВО.

В селі Губичах, у Дрогобиччині, один з найбагатших місцевих селян Іван Весоловський, шкодуючи грошей на майстрів, ставив собі хату власними руками. Результати невмілої роботи не дали на себе довга ждати. Підчас підкладання стовпів під поріг нової вже готової хати обвалилася стіна й привалила собою Весоловського, який найшов смерть на місці.

СМЕРТЬ ЕМІСАРА КОМІНТЕРНУ.

Арештований 9-го серпня в Будапешті емісар Комінтерну Шімон, підчас переслухання в слідчому суді хотів у певному моменті втікти. Шімон вискочив крізь вікно II. поверху, але так нещасливо, що розбив собі голову; в безнадійному стані відвезено його до шпиталя. Шімон приїхав на Угорщину недавно без пашпорту з Москви дорогою Варшава-Відень.

ВІДРІЗАВ КОРОВІ ХВОСТА.

У Вест Честер, стейту Пенсильвенія, заарештовано фармера Меріла за те, що він відтяв хвоста корові.

Коли Меріл доїв корову, вона вдарила його хвостом в лице. Це так розлютило фармера, що він відрізав їй ножем хвоста. Хвоста корові вже не повернуть, але Мерілови доведеться відповідати за це перед судом.

ВТЕЧА КОМУНІСТА З ТЮРМИ.

З ломжинської тюрми втік замітний комуністичний діяч Вацлав Закшевскі з Варшави, засуджений на кару 6-літньої тюрми. Цілий плян утечі був згори уложений.

ТЮРМА... БЕЗ ВЯЗНІВ.

На судовім будинку в Тушкові, в Чехословаччині, затромили білий стяг на знак, що в тамошній тюрмі нема ні одного вязня.

РАКОВСЬКИЙ ЗАХВОРІВ.

Москва. — Бувший голова совітського уряду України, що тепер перебуває на засланню в Пензі, тяжко занедужав. Совітська влада дозволила йому приїхати до Москви для лікування.

ЦАРЕСЛАВНА ЧЕРВА ВОРУШИТЬСЯ.

Вища монархічна Рада скликала у Парижі нараду представників монархічних організацій в Европі. Ухвалено виробити програму, з якою монархісти мають виступити в Росії. Вища монархічна рада має виробити плян державного устрою в Росії, що прийде по поваленню большевиків. Все, що буде вироблено, має затвердити великий князь Микола Миколаєвич.

ХОРВАТИ БЮТЬ КОЗАКІВ.

Російські козаки-джиґіти мали дати свою виставу в столиці Хорватії Загребі. Коли козаки проходили вулицями міста, хорватська молодь напала на них і декого з козаків поранила. Відобрали у козаків їхній прапор та спинили його.

Так ставляться Хорвати до російських контрреволюціонерів, що находяться на службі та під опікою сербського уряду.

ОГРАБУВАЛИ КОРАБЕЛЬ.

40 китайських піратів ограбували англійський пасажирський пароплав „Енкінґ". Вони всіли на корабель як пасажири, а на повнім морі напали на корабельну службу, вбили капітана, головного механіка та Китайця-служку. Обеззброївши инших, вони ограбували пасажирів на $40,000. Змушений розбійниками помічник капітана привів корабель близько порту Гонан, де пірати висіли собі спокійно на беріг.

300 МИЛЬ НА ГОДИНУ.

Англійці готуються до міжнародніх змагань літаків, щоби побідити всіх скорістю. Тепер побудовано новий літак, що летить з небувалою для людини скорістю. Цей літак на першій пробі досяг скорости 300 миль на годину.

ПІДПАЛИВ ТІТКУ.

Проць Романів з села Дзібулки, пов. Жовква, був від якогось часу дуже недобрий на свою тітку. Він поводився дуже погано, а тітка — старша жінка — картала його вічно і братів Проця намовляла, щоб таки взялися до свого братчика, бо инакше з нього нічого не буде. Досить мав вкінці того Проць тай одної ночі підпалив тітчину хату. А як тітка вискочила зі вогню, то ще й побив її. Та пімста не вдалася. Згорів тільки, дякуючи добрим сусідам, дах, а Проць поманджав до Іванової хати, де його певно трохи направлять.

ВІНЧАННЯ В ТЮРМІ.

На днях відбулося в перемиській карній тюрмі вінчання ославленого бандита Евгена Сирового, засудженого на кількалітню тюрму, з дочкою місцевого „гицля" Геленою Ожеховскою.

По вінчанню перебули „молодята" кілька годин разом в тюремній канцелярії.

ТРОЦЬКИЙ УМИРАЄ

СТАЛІН ВІДМОВЛЯЄ ЙОМУ ПЕРЕЇЗДУ ТУДИ, ДЕ ЛІПШИЙ КЛІМАТ. ЦЕ ОБУРЮЄ НАВІТЬ ЛЬОЯЛЬНИХ ДО УРЯДУ КОМУНІСТІВ.

БЕРЛІН, 2. жовтня. — Ближчі приятелі Троцького повідомляють, що він тяжко захворів на малярію. Стан його здоровля такий поважний, що він лежить увесь час у ліжку й не може ні читати, ні писати. Хороба вимучила його так, що на ньому залишилася лише шкура та кости. Ближче оточення Троцького думає, що він скоро може вмерти.

Всі заходи у Сталіна о дозвіл перевезти Троцького в місцевість з ліпшим підсонням, не мають успіху. Така поведінка Сталіна має обурювати навіть большевиків, його найбільших прихильників. Сталіна попереджають, що в разі смерти Троцького вся вина спаде на нього.

ВЯЗНЯТЬ КОМУНІСТІВ.

У ФІНЛЯНДІЇ ПОСАДИЛИ ДО ВЯЗНИЦІ КОМУНІСТИЧНИХ ПОСЛІВ ПАРЛЯМЕНТУ.

АБО, 2. жовтня. — Фінляндський суд засудив 45 комуністичних агітаторів на час від одного до 15 років тюрми. Між засудженими знаходяться два посли до парляменту, що крім вязничної каси позбавелні ще на пять років всіх громадянських прав.

Більшість засуджених це робітники, що скінчили спеціяльні курси для агітаторів у Росії.

ЕСПАНСЬКИЙ ДИКТАТОР УСТУПИТЬ.

В ЕСПАНІЇ ЗАГАЛЬНЕ НЕЗАДОВОЛЕННЯ ПРІМО ДЕ РІВЕРОЮ, ВЕДЕТЬСЯ ЖВАВА АГІТАЦІЯ ПРОТИ ДИКТАТОРА. КОРОЛЬ І АРМІЯ НЕЗАДОВОЛЕНІ З НЬОГО.

ЛОНДОН, 2. жовтня. — Приїзжі з Еспанії говорять, що там поширюється загальне незадоволення з політики диктатора Прімо де Рівери. Так само незадоволені ним король та армія. Це може привести до усунення диктатора.

ЗАГРОЗА НОВОЇ ВІЙНИ.

ПАРТІЯ ПРАЦІ ДОМАГАЄТЬСЯ НЕГАЙНОГО ЗВІЛЬНЕННЯ РЕЙНСЬКОЇ ТЕРИТОРІЇ. БАЧУТЬ ЗАГРОЗУ ВІЙНИ МІЖ АНГЛІЄЮ ТА АМЕРИКОЮ І МІЖ ФРАНЦІЄЮ ТА ІТАЛІЄЮ.

ЛОНДОН, 2. жовтня. — Депутат Партії Праці до англійського парляменту Кенворті говорив на конґресі Партії, що тепер є така же реальна загроза війни між Америкою та Англією, як була в 1906 році, коли то сподівалися вибуху війни між Англією та Німеччиною. Тепер відбуваються між державами також таємні дипльоматичні пертрактації, які були в 1906 році.

Член Партії Освалд говорив, що Америка замикає фронтові двері проти війни, але Англія відчиняє для неї задні двері.

ГІНДЕНБУРГ ГОТОВ БУТИ ЩЕ РАЗ ПРЕЗИДЕНТОМ.

НАЙСТАРШИЙ ПРЕЗИДЕНТ НА СВІТІ. ТІШИТЬСЯ ДОБРИМ ЗДОРОВЛЄМ І ЗАГАЛЬНИМ ПОШАНОВАННЯМ.

БЕРЛІН, 2. жовтня. — Сьогодня минув президентови Німеччини Гінденбургови 81-ий рік життя. Кажуть, що Німеччина святкує вже тепер цей день так саме урочисто, як Америка святкує день народження Вашінгтона.

Старий президент Німеччини має серед всіх верств громадян держави великі симпатії. Кажуть, що коли він закінчить в 1932 році свій президентський речінець, а стан його здоровля дозволить йому урядувати, то його знову виберуть на становище президента.

Таке загальне признання й симпатії здобув собі Гінденбург чесним виконанням своєї присяги на вірність республиці. Хоч сам він монархічного переконання, але на своєму високому становищі весь час виконував точно приписи републиканської конституції. Це саме зєднало йому найбільше симпатії.

НЕПОРАДНИЙ СТАН.

ЕКОНОМІЧНА КРІЗА В РАДЯНЩИНІ БУДЕ ТРЕВАТИ ДАЛІ. НА СИБІРІ Є ХЛІБ, АЛЕ НЕМА СОЛИ, НАФТИ ТА ИНШИХ ТОВАРІВ.

МОСКВА, 2. жовтня. — Газета „Економіческая Жизнь" робить сумні висновки щодо економічного стану Радянщини. В европейській Росії, а особливо на півдні України, врожай випав невеликий. Ліпше вродило на Сибірі, але звідти важко транспортувати зерно.

Селяне готові дати державі хліб, але лише тоді, як будуть задоволені їх вимоги на ріжні фабрикати. Але „Економіческая Жізнь" таких надій на ближчий час не має.

БІЙКА СЕЛЯН З ЦИГАНАМИ.

ЦИГАНИ СПАЛИЛИ СЕЛЯНСЬКІ СТОДОЛИ. 5 ЦИГАНІВ ЗАБИТО Й БАГАТО ПОРАНЕНИХ.

ВІДЕНЬ, 2. жовтня. — Напруження між циганами і словацькими селянами загострилося особливо з того часу, як в минулім році ґрупа циганів була засуджена в Чехо-Словаччині за людоїдство.

Селяне села Падежин запідозріли мандруючий циганський табор у крадежі ріжного дробу та худоби. Декілька циганів покарано тюрмою. Тоді їх товариші, хотячи пімститися, спалили дві селянські стодоли. Після того селяне, узброївшися вилами та иншими приладами, напали на циганський табор. Счинилася бійка, в якій забито по стороні циганів одного чоловіка, три женщини й одну дитину.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Oorder.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ХТО НЕ ЗЛОЖИВ У ВЕРЕСНИ, НАЙ ЗЛОЖИТЬ ЖЕРТВУ В ЖОВТНИ

Уже до кінця місяця вересня наспіли з цілого ряду відділів Українського Народного Союза звіти з вересневої акції за будовою Сиротинця-Захисту У. Н. Союза. Сі звіти показують на великий рух у відділах за сим великим і потрібним ділом. Сі звіти свідчать, що члени зрозуміли не тільки вагу сеї інституції, але й зрозуміли, що поставити її можна тільки при помочи солідної праці та щирої жертвенности.

Рівночасно до канцелярії Українського Народного Союза наспіли ще й другі листи. Пишеться в них, що в деяких відділах Українського Народного Союза робота для Сиротинця-Захисту ще не покінчена. Часто вона тільки почата. Нема в тому вини відділу ні членів: часто зайшли просто непоборимі перешкоди. Приміром, усі неділі були заняті заздалегідь наперед пікніками, представленнями, або чимось подібним. Деколи робота стрінулася з перешкодами, на поборення котрих треба було довшого часу; до кінця вересня з перешкодами справитися не було можна, треба було відложити роботу до місяця жовтня. І власне тепер сі відділи питаються: що їм робити? чи вести кампанію далі, чи перервати?

Декотрі відділи самі вже дали на се питанне відповідь, повідомляючи головну канцелярію Українського Народного Союза, що з ріжних причин кампанію за Сиротинцем-Захистом відложили на жовтень. Се є правильне рішенне питання. Так повинні зробити всі відділи, які не вспіли зробити роботи в місяцю вересни. Коли головна канцелярія У. Н. Союза заряджувала вересневу збірку для Сиротинця-Захисту, то се не значило, що кождий відділ мусить зробити все конче в місяци вересни. Се не значило, що як котрий відділ не зможе зробити своєї роботи в місяцю вересни, то він уже не може робити сього в місяци жовтни. Канцелярія У. Н. Союза зарядила місяць Сиротинеця-Захисту тільки для практичних цілий, щоби уможливити співпрацю між відділами тої самої околиці. Місяць Сиротинця-Захисту мав помогти кампанії, а не її обмежити.

Що се була правильна думка, видно з гарного матеріяльного висліду кампанії. З наспівших звітів видно, що фонд Сиротинця-Захисту зросте за один місяць о яку тисячку долярів. Колиби тепер до сього причинилися ще ті відділи, які не вспіли зробити своєї акції за місяць вересень, то до фонду Сиротинця-Захисту прибулоби в двоє стільки. Се бувби поважний причинок до акції коло будови Сиротинця-Захисту. До сього нам треба стреміти. Роботи не можна покидати. Жертв не треба здержувати. Ліпше зложити жертву, хочби й пізнійше, як не зложити її зовсім.

Ділом і жертвами ростуть великі народи.

Др. Остап Грицай (Відень).

СВЯТО ПІСНІ, СВЯТО НАРОДУ, СВЯТО ОБЄДНАННЯ

(З приводу Х. Здвигу співаків Німеччини у Відні).

В райдужно мінливих поблисках того святочного походу нема богато часу на мелянхолійні роздумування. З одної сторони підбадьорює глядача все наново ураган оплесків, окликів і співів, що бурхливими каскадами проносяться з усіх усюдів, а з другої — щораз то новіші ґрупи походу, який щойно розгортається, хоч душа глядача вже тепер сповнена майже вщерть. Ось ґрупа: „Das deutsche Lied" (Німецька Пісня). Розкішна, незабутня ґрупа! Знову рід тріюмфального ридвану, тільки далеко більшого розміру, ніж попередній, без коней (а з автовим мотором), по середині якого могутня золотиста подоба земської кулі з артистично виконаними постаттями чотирох ґеніїв, що розтрублюють німецьку пісню на всі чотири сторони світа. А рядами попри цей ридван німецкої пісні — молоді дівчата. Вибрані віденські красуні*) в білих як сніг і війних як пелюстки цвітів одягах. Одна красша одної, всі розпромінені в сяєвах сонця і щасливого усміху, наче не смертельні і не земські прообрази невміручого чару творчої краси пісні і краси взагалі. Дивитися на сріблистий хоровід тих прекрасних, непорочних своєю божою красою дівочих тіл, на вилискуюче золоте волосся, на війний сніг їх одягів, — і на одну, коротку як сон хвилину, ти духом в чарівнім світі німецької пісні, німецької поезії. Чуєш звуки найкрасших мельодій Шуберта і його великих та найбільших товаришів в царстві німецької музики. Ввижається прастарий німецький ліс „in mondbeglaenzter Zaubernacht" („в місячну ніч чарів") німецької романтики**). Таємнича „голуба цвітка" — символ німецької поезії — наче розтулює свої благовонні пелюстки. Дід чародій Мерлін наче ступає поміж дуби в своїй довгій, пурпурній киреї, якої доторк лісовий мох в блискучі смараґди перемінює. А ген там, на узліссю, в потоках місячного срібла, гуляють такі прегарні, золотоволосі, сніжнобілі русалки й мавки, як ті німецькі дівчатка, що танцюючим кроком ідуть тут у походи дружинницями Німецької Пісні. І знову почуваєш, що так як ті пишні лицарі на конях всилі були розбудити в тобі миттю розуміння геройського духа німецької історії, так той весільний похід олицетвореної німецької пісні вчить тебе красше розуміти її, ніж сухі учебники літератів і професорів. Це живі прообрази народнього духа, — і я певний, що покоління, яке пережило концерти в Saengerhalle і той святочний похід усею душею, буде берегти ідею обєднання всього німецького народу як найсвятішу національну святість і боротьби за неї не покине ніколи.

Це вже гаряче полудне. Свіжі блакити ранка вилискують тепер над містом розпроміненою перламутровою гладдю. З упрілих улиць котиться краплистий піт. Чоловіки розщібають піджаки, а старина й жіноцтво ховаються під усякого рода парасолі, від яких шнурами трибун згодом так ясkраво пестро, мов на якомусь великанському базарі в Індіях або в Єгипті. Але до кінця походу ще так далеко, як до заходу сонця. Та проте ні нема часу думати про втому, ні не хочеться турбуватись нею. Святочний похід обєднаного народу напливає щораз новішими рядами, захоплює увагу щораз иншими ґрупами. І до речі:

Ще не йшли співаки.

Все досіль це, сказатиб, авангарда, передня сторожа співацької армії, історично-поетичні рямці для співацьких дружин, так по мистецьки влаштовані директором декорацій в Burgtheat-рі, проф. Р. Ґайлінгом та архитектом Вільфортом. А що весь похід відбувався в несхитнім порядку строго військової організації, то це заслуга його технічного організатора, ґенерал-майора Травтвайлера, старого рубаки, якому мабуть богато красше організувати такі прекрасні походи розспіваного народу, ніж збожеволілі военні походи трудящим людям у погубу. Колиж аванґарда перейшла, то співацькі дружини мабуть не далеко. Ось уже котиться авто згаданого многою ранше президента Союзу Співаків Німеччини, берлінського адвоката — Фрідріха Ліста. Весь у чорнім, високого росту і дужий тілом чоловік, шістьдесятьлітний але здоровезний старик, лисий, в окулярах, могутнє, вдумливе чоло, гарно закроені уста, біла борідка пристрижена в гострий клин. Посміхається до публики чудно приязним усміхом і вітає рукою на всі боки, а одушевлена громада засипує його авто в одно цвітами. Бо це ніякий цісар і ніякий король, а людина тяжкої творчої праці, якого один перепрацьований день більше користи приносить рідному народові, ніж цілорічне живогіння деяких цісарів і королів. Слава трудящим народу! За ним авта з усіми членами головних виділів та з діріґентами концертів, а далі пів лицарське, пів руханкове видовище: мистці вправ з прапорами (Fahnenschwinger). У них з руках важкі біло-рижаво-червоні і чорно-червоно-золоті прапори, якими вони повертають чудово вправними рухами в такий спосіб, що прапори то розгортаються, то складаються в найріжніші фіґури, не доторкаючись ніколи землі, хоч завжди над самою землею. З їх ходою долівка вулиці весь час наче грала червоно-білими хвилями — треба було просто подивляти не тільки оригінальну гру прапорових складок, але фізичну силу тих лицарських руховиків, що змогли такий довгий час доказувати своїх не легких штук, не випускаючи прапору з руки. А накінець аванґарди дві історичні фіґури: давні німецькі ковніри з бубнами і военними сопілками (Trommler und Pfeifer), та ґрупа саксонських кірасірів з епохи років 1809—1818. Знову прегарні лицями й поставою вершники, лицарі й вояки від голови до ніг, у срібних шоломах з китицями, у вилискуючих красками одностроях, кінь обік коня, лицар обік лицаря як олицетворена, закликом Рідної Землі накликана варта Батьківщини. Нехай, що це тільки декорація і [illegible]очний похід. А проте почувалося, що нарід, в якого с[illegible] колись таке лицарство і вміло славно боротись у визвольній війні проти славетного „громадянина Наполеона (1813—1815 р.) за волю Німеччини, й сьогодня переповнений його геройським духом ущерть, а ті стрійні юнаки в історичних одностроях мабуть у кожну хвилю готові ставати в ряди до справжнього бою. Бо коли діло в тому, щоб боронити Рідну Землю перед грабіжними чужинецькими ненажерами, то ніякий нарід не сміє орієнтуватися на безхарактерний пацифізм, або дожидати спасення аж від жидівських інтернаціоналів. Кожний поневолений, грабленний і тероризований чужинецькими катами нарід має святе право боротися за своє визволення зі зброєю в руці і має право нищити і вбивати ворога як люту гадюку. Бо коли він цього не зробить, то чужинецький кат буде його все наново гнобити так, як гноблять нас сьогодня наші мерзаві вороги на всіх займанщинах України. **Пацифізм, гуманність, Христос, тихомирна культурна праця — це все добре для народа з власною державою. А поневолений мусить ненавидіти і нищити ворога скрізь і мусить згодитися з тим, що поки він в кайданах, то йому зброя далеко потрібніша, ніж плуг і книжка. Дивімся тільки на Німців. Вони великі герої плуга й книжки. Але перед силою німецької зброї дрожить весь світ.**

Та тут мої думки перериває якийсь надзвичайно оживлений рух між глядачами на всіх трибунах. — „Співаки йдуть!" — проголошує схвильовано молода панночка на трибуні передомною і зараз же вимахує батистовою хустинкою на привітання надходячим, що зрештою роблять усі довкола з захопленням бурхливо гомінского одушевлення.

— „Співаки!"

— „Перша дружина!"

— „Африканці!" Славно!"

Так — це німецькі співаки з Африки. На переді таблиця з написю, а далі ґрупа співаків з прапором товариства на прибраній троповою зеленю колясі. „Африканці" з лицями, здорово засмаленими сонцем гарячого півдня, але вони дуже весело посміхаються до Віденців, маширують елеґантними дванацятками, всі в легких біленьких одягах, у тропових шоломах, а дехто з них під зонтиком, бо віденське сонце — мабуть з уваги на присутність Африканців — завзялося де-далі показувати і в нас справді африканські штуки. Ще не перейшли німецькі брати з країни розпалених жаром пустинь, а тут уже нове „Славно", новий сніг повіваючих хустинок метушиться радісно від найвисших поверхів аж ген до останніх ступнів трибун — це надходять Американці. Їх кілька соток: Сан Франціско, Індіянаполіс, Бруклин, Ню Орлін, Ню Йорк (Союз ім. Моцарта) і др. І в них одностройний одяг: білі, соломяні брилі, голубі піджаки, білі штани. На прапоровій колясі — прапори всі везуться на найріжнішого строю підводах — укостюмований один як „Uncle Sam," а коло нього двох — Індіянів. Червоношкірим гостям привітання Віденців надзвичайно подобалося; вони в одно наближалися до публики, особливож до панночок, зза чого з цими майстрами скальпування виходили доволі веселі епізоди. Далі: Сантіяґо, Чіле і Сан Паольо. І ними ряд екзотичних співацьких дружин Німеччини скінчився, а почався похід европейських.

Похід! Великанський, пропамятний, безконечний похід обєднаного піснею народу...

Дружини з Ревалю і Риґи, Горішньої Шелезії та з инших середовищ ляцької „тюрми народів", 28 ґруп з циганської Румунії, далі швайцарські, югославянські, мадярські, чехословацькі та судетські відпорučні дружини. Всі співають і все грає якась музика. І хоч це вже після полудня, і дехто вже не всилі ні кликати „Слава" ні махати хустинкою, то загальний образ походу такий же оживлений і захоплюючий як і з початку. Нікому й на думку не приходить кидати своє місце на трибуні та йти в хату спочити. Здавалося, що якась частина тої кольосальної енерґії, що її вложили аранжери співацького свята в орґанізацію походу, уділилася тепер і — зрештою дуже вигідній — віденській публиці та додавала їй щораз нової сили зберегти одушевлений настрій до самого кінця свята. Але хто міг тут надто піддаватися втомі, коли все наново лунав спів проходячих і коли кожна хвиля, кожна ґрупа приносила зі собою щось нове, що в силі було так чи инакше захоплювати увагу глядача? Вже в окликах привітання з обидвох сторін було стільки щирої радости — особливож зі сторони Німців! — що з кожним таким привітанням почувалося новий приплив бадьорости в собі. А до того похід був упорядкований так, що поодинокі співацькі кольони черґувались з чисто [illegible]коратгивними, а кожна співацька ґрупа мала якусь характеристичну признаку відповідно до традицій того місця, з якого походила. В історичних костюмах колишнього пруського Ордену Лицарів виступили провідники пруського Союзу Співаків, які зробили прегарне враження. Співаки з Дессау явилися з малим літаком. З Нірнберґ не забули про „нірнберґську линку". З Фрідріхсгафен везли доволі великого цепеліна. Вестфальці свою славну шинку. Співаки з Бремерґафен мали зі собою величезний корабель, а дружина з Гарцу несла на високій жердці ориґінального гарцинського канарка. У Франкфуртців були франкфуртські ковбаски, в Балтійців паперові оселедці, а співаки з Пільзену везли великанську бочку пільзнера і частували ним кожного, хто хотів, даром. Дуже сильне враження зробили теж ряди німецького студентства у своїх бурцівських одностроях — теж рід молодого лицарського покоління Німеччини. В цілости промаширувало походом 9000 німецьких співацьких товариств із 7000 прапорами, 200,000 чоловіка. Дуже симпатично репрезентувалися теж братні дружини співаків з Австрії Горішньої і Долішньої, з Зальцбурґу, Стирії, Бурґенлянду і з инших частин републики. Тільки з південного Тиролю, що стогне тепер під катівською рукою розшаліло[го] Мусолінія, не могло бути ніякої депутації. Нещасну країну репрезентував тільки один самотний хлібороб, який ніс таблицю з написю „Suedtirol", при чім доволі довгий простір за ним лишили нарочно вільним, чим указано на те, що йому не вільно було мати ніякого товариства. Ця німа демонстрація зробила своє глибоке враження, і публика скрізь, куди переходив той хлібороб, підводилася на знак національної жалоби з місць. Затеж веселенькі картини розгортали перед глядачами ґрупи середовищ австрійської републики: загальну увагу звернула між иншими ґрупа „золоте весілля" (з Австрії Горішньої) та ґрупа з Innviertel, якої широкий віз уявляв тік, на якім гарні парубки (очевидно у відповідних, місцевих уборах) молотили пшеничні снопи. І цілий ряд подібних хліборобських картин, з якими важко було глядачам розстатися. Як остання визначна ґрупа походу являвся віденський „Союз ім. Шуберта", що віз із собою кольосальну подобу мистця, окружену 50 бо[гато]прибраними віденськими дівчатками.

Це вже ½7 увечері.

Перламутрові зводи небес над нами починають мріти сонними рожевими тонами. Втомлене сонце сяє на шпицях будівель і на листю дерев тихим золотом, голубі тіни на палацах змовкаючої Ringstrasse нагадують пустіючу святиню, в якій покінчилося велике богослуження... Богослуження святій національній ідеї. **Животворящий здвиг рідних душ, обєднаних при божім вівтарі Пісні Народу.**

*) Віденські жінки — особливож дівчата — славні на весь світ своєю красою.

**) Це в письменстві творчий напрям, одною з основних думок якого був зворот до народньої поезії. Він вийшов в пол. XVIII. ст. з Анґлії і мав великий вплив на тогочасну німецьку літературу. Німецькі романтики любувалися в розмальовуванню сріблистих місячних ночей. — О. Г.

Трістан Бернар.

МІЙ ПЕРШИЙ ВИСТУП У РОЛІ АДВОКАТА

(Гумореска).

Я, як неодин инший, мусів бути адвокатом, мав довгий чорний плащ і берет та ходив по великій салі сюди й туди.

Найважнещим здавалося моїм товаришам і мені здобути вухо трибуналу. Старші товариші, яких ми радилися, піддавали нам для цього ріжні більше або менше успішні способи.

— Треба конче, говорили вони, оборонну промову зачати говорити помало й одноманітно, а потім нечайно, коли того ніхто не надіється — скрикнути. Одначе ця штучка вже зужита і не робить враження.

Можна також страшно вимахувати руками, наче великий птах крилами. Але й це не бавить уже їх; вони майже не глядять уже на те.

Були адвокати, які знаменито вміли наслідувати акторів. Я знав адвоката, який таким робом умів полонити цілий трибунал і на три чверти години, то при доволі нудній спадковій справі. Трибунал видавав присуд у його користь...

Мені не вдалося, відколи я виступав у суді, ні разу здобути ухо трибуналу. Щоправда, я ще не мав нагоди заступати якусь важну справу.

Щоправда, мав я клієнтку, яка хотіла розвестися. Заходила до мене що тижня за порадою. Та після докладного розглянення її документів виявилося, що вона ніколи не була замужна тож і не могла розводитися.

Вкінці, одного дня, як я вписався на листу офіціяльних оборонців, поручено мені з уряду боронити одного волоцюту. Він украв із клітки канарка, щоби його зїсти.

Старий цей волоцюга був засуджений двацять шість разів за влом, спротив властям, крадіж чужої власности. Все-таки не був він такий дуже страшний грішник, а казав, що в свому довгому житті „впав він жертвою яркої несправедливости".

Волосся його було ґустіше і страшніше розкуйовджене ніж трава у преріях. А таки міг він бути поважним старим добродієм, колиб мав трохи грошей, діточу кімнату і якутаку чистоту.

Він був селфмейд мен, а зужив двацять два роки на це, щоби навчитися читати. Тай тоді міг лише з трудом сльябізувати. Одинокі слова, що їх міг плавно читати, були: тютюн, вино, лікер, поліційна стація.

День перед розправою, як я в останне навідався до нього, подав він мені книжечку, яку носив при собі. Заголовок книжки був: „Весела всячина". Просив мене, щоби я прочитав йому оповідання про Фрине, якого він добре не міг зрозуміти. Вислухав оповідання дуже цікаво.

— І тоді вони увільнили її? — спитав він мене.

— Тоді вони увільнили її!

— Добре, що я це знаю! — сказав він. — Я також так зроблю. Завтра на розправі роздягнуся до нага!

Я з дуже великим трудом старався відмовити його від того. Його помисл сподобався йому.

Я пішов до дому, щоби скінчити пледоє. Я мав якесь невиразне прочуття, що матиму великий успіх та що вже при першім виступі покажеться, що я знаменитий бесідник. І я вже бачив себе на двацять-другому році окрасою париського адвокатського стану.

Та в день розправи, як я ввійшов до судового будинку, взяв я назад девять десятих із моїх претенсій та бажав лише того, щоби не осмішитися.

Сів я на своє місце й поклав товсту стирту паперів перед собою. Я постановив у справі того волоцюги і в справі крадежі канарка покликатися на загальну непочитальність.

Мого клієнта посадили на лаві обвинувачених. Був у гавельоці, під яким виконував дивні рухи:

— Знаєте що, — прошептав до мене — я таки роздягнуся до нага!

Я просив його, щоби не робив цього. А судовому возному сказав я, щоби добре вважав на арештованого. — А потім, як скінчилося переслухання мого клієнта, предсідник уділив мені слова.

Хто то властиво сказав, що трибунал не є здібний слухати уважливо? Яких добрих двацять хвиль підчас моєї оборонної промови предсідник, судді та протоколянт наче закаменілі гляділи на муляря, що направляв фасаду перед вікном. Я висловлював доволі бунтівничі думки, але ніхто не зважав на це. Як я скінчив промову, муляр ще не скінчив був своєї роботи. Все-таки предсідник, який міг запримітити, що я вже не говорю, за якої пів мінути відвернув голову і готовився проголосити присуд.

В тій хвилі глянув я на волоцюгу та запримітив, що він робить якійсь рухи, начеб хотів скинути загортку. Я глянув на нього грізно і він понехав свою ідею.

Предсідник пробурмотів кілька слів, витягнув кілька параграфів, як витягають льотерійні нумери — тай засудив мого клієнта на шість місяців вязниці...

Я трохи отягався йти до малої ждальні, де були обвинувачені та засуджені. Одначе він привитався зі мною без злости, радше з почуттям пожалування.

— Чому вн не хотіли, щоби я роздягнувся до нага? Таж тамті судді увільнили тую дівчину.

Інший арештований, що стояв біля нас, змірив мене згірдливо оком:

— Є такі молокососи, а надягнуть чорний плащ і вже гадають, що щось розуміють. Але вони на тім розуміються як вовк на звіздах!

Так то мені пощастилося при моїй першій й останній обороні.

При лікарському іспиті іспитуючий лікар завдав студентові медицини дуже трудне питання.

— Щож ви зробили би в такому тяжкому випадкові? — спитав лікар.

— Я післав би за вами, пане доктор.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЩЕ ПРО УКРАЇНСЬКИЙ СПІВАЦЬКИЙ СОЮЗ В АМЕРИЦІ.

Часто у нас буває так, що коли хто піднесе якусь гарну думку, то ширший загал нею захопиться, але тільки на короткий час. Звичайно справа примерзає на словах чи якійсь дописі. Ми любимо багато говорити, хвалитися, плянувати й обіцювати, але коли треба переходити від слів до чину, то від нашого запалу й слід не залишається.

Ось і тепер. На сторінках „Свободи" порушено цікаву й важливу справу наших хорів в Америці та піддано проєкт основання співацького союзу. Обізвалося в тій справі декілька голосів, що це добре, потрібно, що національна гідність вимагає цього і т. п. Але на тому все замовкло. А що особливо цікаве, не забрали голосу досі ті, яких та справа повиннаби найбільше обходити. Це наші диригенти хорів. А саме від них цікаво булоби почути слово. Їхні уваги кинулиб багато світла на цю справу. Але чомусь наші диригенти мовчать. Чим це пояснити? Адже періодичні співацькі зізди, виступи обєднаних хорів не лише прославлять українську пісню, але й піднесуть красу нашого співу. Таке обєднання лежить навіть в особистім інтересі диригентів. Загал зацікавиться більше хорами і співацькою справою. Те саме буде і по місцях, а тим самим до участи в місцевих співацьких товариствах притягнеться більше сил, а саме їх так дуже потребують диригенти хорів. Періодичні зізди хорів та співацький союз доможуть отже та улекшать працю диригентів на місцях.

До того треба мати й це на увазі, що лише шляхом конкуренції, яка виявляється при кожних загальних змаганнях, удосконалюється штука, спорт і зокрема хоровий спів.

Наші диригенти хорів нарешті мусять вилізти на світ Божий з своїх льокальних загумінків, щоб позбавитися нидіння в ріжних закутинках, коли вони хочуть дійсно жити, творити й удосконалювати свої хори.

І. Боднар.

Все зле. Французький маляр Пусен виставив був на виставі свій новий образ під заг. „Сім тайн". Критик гостро скритикував образ, а найбільше образ „Подружжя".

— Бачите, — сказав Пусен до товаришів, — подружжя навіть намальоване не вдається!

— Чи то правда, що ти женишся зі своєю господинею?

— Так, то правда, бо інакше не позбудуся її!

— Як то, як буде твоєю жінкою...

— Самособою! Таж тоді можу взяти з нею розвід!

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Кулак це не спосіб на полагоджування громадських справ.

Ніде правди діти, а треба соромитися за те, що доводилося переживати в Ню Йорку всім тим, що намагалися забрати голос в справі Українського Народного Дому, що то його виставлено тепер на ліцитацію. Бо буде втрата людського гроша, а про заколот то й не говорити. Його вже маємо і без того доволі.

І спитаймо себе: чому це так склалося? Чому громадянство терпіло диктаторську господарку, що довела до руїни народню інституцію? Що це за причина, що громадянство так довго терпіло кліку, яка мало що не забила все народне життя в Ню Йорку? Думаю, що знайдеться на це причин багато, а одну з них хочу я сам піднести.

Упімнутися о народне добро, о контролю над ним, належало в Ню Йорку до легких завдань. Зате треба було наражуватися на те, що чоловіка могли здорово побити. Тому саме люде довго терпіли, бо не мали охоти ходити з розбитими головами. А що такі методи були практиковані, подам примір з себе самого.

Дня 1. червня 1928 р. відбулися збори Укр. Народної Громади. На ті збори я одержав запрошення з двох сторін: одне від п. Лазути, а друге від п. Жовніра.

Нічого злого не предчуваючи, прийшов я собі на ті збори, якими проводив п. Лазута, а секретарював д-р Демидчук. Присутні домагалися, щоби на зборах вибрати контрольну комісію, якаб провірила стан каси Укр. Народного Дому. П. Лазута на те згодився і поставлено 4 кандидатів: І. Лазорчика, П. Петрова, мене і ще одного, котрого імени не тямлю. Всіх нас вибрано одноголосно. Як згадаю за те нині, то каюся, що я був тоді такий наївний і приняв ту нещасну контролю, до якої на ділі мене навіть не допустили.

По зборах п. Петрів задержав нас, контрольорів, щоби нарадитися, коли перевести контролю. Рішено зійтися на третий день. По тім пустилися ми домів. Галя вже була порожна. Але впало нам в очі, що коло дверий стоїть цілий персонал Укр. Народного Дому. Коли проходив біля них, заступив мені дорогу п. Лазута і зажадав від мене, щоб я заплатив за полісменів. Я сказав, що я ніяких полісменів не кликав, а прийшов на збори на запрошення. Про такі справи, сказав я, належало би говорити хіба з п. Жовніром, що скликував ріжнож ті наради, а не зі мною, бо я тут ні при чому. Тоді п. Лазута почав мене паплюжити останніми словами, додаючи, що він мене ще провчить. На те обізвався п. Свитак і заявив, що не треба ждати, аж хтось мене провчить, бо він сам готов мене так побити, що аж мої сиві уса порозтріпуються.

П. Малярчук знова заступився за мною і просив, щоби мене лишили в спокою і пустили до дому. І так я вийшов. Та в других дверах стояв якийсь чоловічина і коли я переступив поріг, він вхопив мене за ковнір з такою силою, що аж його роздер і втягнув мене назад до середини, допоминаючися заплати.

Коли персонал Укр. Народнього Дому почав сходити до гостинниці, я пробував вийти на вулицю і це мені дійсно вдалося. Та за мною вийшов і той згаданий чоловічина, а підбігши до мене, сказав, щоб я подав йому руку на прощання. Я руки не дав, бо догадався, як то він мене попрощає другою рукою. Я пустився тоді йти до дому, але нагло вдарив мене хтось по голові і почав валити кулаками по очі. Я почав кричати, тоді напасник втік до Народнього Дому. Коло дверий Народнього Дому побачив я дві жінки, котрі приглядалися тому бандитському нападови.

Отак то я контролював Укр. Народний Дім. Так мене там почастовано мою працю для добра Народного Дому і за мій власний гріш, що я вложив в той дім.

І я питаю, чи це є спосіб ведення громадських справ? Чи в такий спосіб не відтягається навіть найбільш терпеливих і справі відданих людей? Я не виную тут навіть директорів Народного Дому, а тільки кількох диктаторів, що то всевладно розсілися в Народнім Домі і своєю господаркою довели той дім до руїни, а нарід наш розбили, нацьковуючи його проти всіх тих невинних людей, що заздалегідь намагалися шеровцям і нашому загалови відчинити очі. Бо загал не хотів терпіти диктатури і безконтрольної господарки, а домагався тільки контролі. Бо колиб була в Народнім Домі така контроля як повинна бути, ми не булиб сьогодня свідками ліцитації. Бо метода розбивання голов людям розбиває інституцію, розбиває і все народне життя. З тими методами треба раз покінчити, коли маємо наступити відвова нашого життя в Ню Йорку. Розбивачі голов мусять зникнути, бо їм місце деінде, а не в народніх інституціях.

Тимко Милешук.

БЕЗДРОТНИЙ ТЕЛЕГРАФ У СТАРИНУ.

Тисячеліття 300—1300-го року після Христа в історії винаходів не має нічим похвалитися. Тим цікавійшим мусить бути для нас, що в старинних часах (як доказують найновійші досліди) подибуємо початки, жерела ріжних винаходів. Не лише роздумували над винаходами, але й у практиці випробовували їх. В Айсхілевій драмі „Агамемнон" (458-го року перед Хр.) оповідає Клітаймнестра дуже докладно про пересилання вістей на віддаль. Говорить там, як то світляною дорогою посилано сигнали „огняною почтою" з Іди через Лемнос, Евбею і т. д., аж до замку Атридів. Неможливо, щоби Айсхіль сам придумував той докладний спосіб пересилання вістей, колиб у дійсности не було такого огняного телеграфу. Полібій описує телеграфування походнями. Походнями пересилали як найточнійше всякі вісти, на основі укладу, що зовсім пригадує телеграфування.

ДІТИ Й ШКІЛЬНИЦТВО В ТУРЕЧЧИНІ.

Діти на Сході на загал роблять поважне враження. Вони стараються повагою наслідувати старих. Тим забавніше виглядають при всій своїй повазі турецькі хлопчики в строях і червоних шапочках. З гордістю несе турецька дитина величезну шкільну табличку. Турецькі школярі честилюбиві і пильні, а при тім ощадливі і ввічливі. А турецькій дитині наука не приходить легко: вонаж мусить вивчитися ріжних **125 букв** та безчисленну скількість ортоґрафічних знаків і акцентів. До того приходять іще ріжні роди арабського письма, якого досі мусів учитися кождий Турчин. Тепер стараються турецько-арабську азбуку заступити **латинською**. Досі при кождій школі була **мошея**, в якій учитель (оплачуваний державою) вчив безплатно бідніші діти. Коли є звідки, то котрий ученик здібний, переходить до фахової школи або якогось іншого приготовного заведення. Батьки не жаліють грошей, щоби дітям дати як найкраще образування. У Царгороді були досі при чисто-турецьких шкільних заведеннях: військові школи; ліцей „Ґалата Серай", школа-мількія, в якій образувалися на урядовців; правнича школа; медична, торговельна, рільнича, мистецька і промислова школа. Вже тому кілька десяток літ учили крім французької також німецької мови. У ліцеї „Ґалата-Серай" приготовлялися ученики для студій у високих школах середущої Европи. Та неодин Турчин осягнув високе становище в краю лише завдяки великій пильности й самообразуванню. Історія Туреччини знає богато таких примірів. **Дитячий вік** Турчина кінчається на дванацятому році життя. З кінцем дванацятого року, після великого родинного свята, зодягається такий хлопець уже як дорослий мужчина. І від нього вимагають відтоді такого поведення. Нерідко у Туреччині бувають урядовці на висших становищах іще зовсім молоді. Богато молодих Турків працювало щиро й щадило, щоби опісля могти вчитися в европейських школах. Бо такі школи в Туреччині є так дуже переповнені, що ученики частенько сидять на землі, на вікнах, стоять і сидять прикучнувши, де лише найдеться яке свобідне місце, щоби лише слухати викладів. Для Турчина знати кілька мов це зовсім зрозуміла річ. Передовсім: французьку, арабську, німецьку. У Туреччині не було ніколи великої ріжниці між „високопоставленими" людьми і людьми з нижчих верств. Коли вбогий Турчин вивчився на вищого урядовця, чи на офіцира, він всеодно не забував своїх давніх приятелів, які потім працювали як садівники, кухарі (каварі), писарі. Відношення між паном і слугою в Туреччині все було більше щиро-сердечне. З історії Туреччини знаємо, що керманичі поромів, тютюнові робітники, носії, садівники, писарі добивалися в своїй батьківщині навіть найвищих становищ. Коли школи зачинені, на тихих улицях зачинається інше життя. Учителі, діти, пси, коти і кури збираються під акаціями біля мошеї. Учитель сідає на низьким стільці, думає. Діти скачуть через низькі плоти, граються в піску. Приходять уличні крамарі: продають густе молоко (йоґурт), салату, цукорки (халва, баклава), печиво, ріжні горіхи. Продають цей крам, перебігаючи з криком улицями. А тепер стають спокійно на сходах мошей. Діти грають у „беш-таш" (пять каміньчиків), при чому перескакують на одній нозі з кола на коло. Тут приходять і менші діти, счиняють крик, трублять на трубках, свищуть, а між ними похожають крамарі з такими іграшками. Учитель із мошеї взиває до спокою. Все вертає назад до своєї праці. Турецький школяр вертає додому, здіймає пантофлі, а до кімнати входить у білих панчохах, сідає у куточку, забирається до писання чудернацьких арабських знаків, учиться граматики, поки мати не покличе на вечерю. Частенько є то фасоля і квасне молоко.

ЯК ТРЕБА ЇСТИ.

Стара латинська приповідка каже: „Не жиємо, щоби їсти й пити, але їмо та пємо, щоби жити". Та можна сказати, що двацяте століття досі не зрозуміло значіння тих слів. Розгляньмося в нашому цивілізованому світі. Навідаймося до гостинниць, каварень, окремих приватних домів, загляньмо до книжок про новітні недуги, а побачимо, що тяжко здержати іронічну усмішку. Тому зовсім ясне, що вгорі наведена приповідка паде як гостра сатира на ціле наше століття.

Погляньмо на бліді лиця міщухів, а передовсім великоміських дітей. Вони не жиють, а животіють. Понайбільше нездужають на нежит кишок і жолудка. Медичний словар є точним показчиком того, як ці люди жиють і як умирають. Лікарська ординація потверджує сумну правду, що люди справді жиють на те, щоби їсти та пити. Візьмім під увагу скількість алькоголів і ріжних вод; розважмо, скільки стравить жолудок. І цікаве, що цей жолудок стравить і випє на третину більше, ніж потребує". А таки половина людства не їсть стільки, скільки би потребувала. З того можна твердити, що одна половина людства жиє з кривдою тої другої половини, та що жолудок наш не є здоровий, що більше приймає ніж потребує та ніж може зужиткувати. Цивілізований нарід спотребовує більше ніж менше цивілізований.

Та нам залежить на іншім. Пожива наша не є здорова. Наслідком варення тратить найвартісніші складники. Це торкається зеленини (городовини) мяса і т. п. Ріжними домішками, корінням, оцтом, консервуванням псується не лише добрі прикмети поживи, але й подражнюється жолудкову слизну оболону аж до ослаблення. Новітні страви приправляються для смаку, а не для здоровля жолудка. Смак є головним чинником гостинниць і стола новітньої людини. Якість страви, її поживність, це менше важна річ! Вишукані страви, зіпсований смак, пересолення або пересолодження все це йде в парі. Прикмета наших часів.

Науково є доказано, що страва тратить свою поживність наслідком приправи. Що найпоживнішою є страва, яку їмо в природнім стані. Невarene молоко, сира зеленина, яйце, мясо і т. д. Є в цьому найбільше вітамінів, білковини, легко стравних і інших складників. Проста, природна страва є найліпша.

Колиж нинішні люди їдять подразняючі і приправою зіпсуті страви, то, самособою, мусять їх їсти більше, щоби виживитися. Наслідком того, що люди не розуміють значіння простих і природних страв, лише шкодять собі. Люди по правді не відживляються, лише переїдаються (або не доїдають), подражнюючи жолудок острими стравами і напитками.

МІЛІЯРД НА ҐАЗЕТНІ ОГОЛОШЕННЯ.

На отворенні річних зборів англійського товариства оголошень заявив предсідник, сер Вілієм Беррі, що ґазетні оголошення дуже важні є для розцвіту британської торговлі. Минулого року в Анґлії видали більше як міліярд шілінгів на ґазетні оголошення. Колиб оголошування не мало вартости (як дехто думає), то найліпший купець на світі — Анґлієць — не видавав би таких сум на оголошення.

—о—

ДУХ ПУШКІНА.

В однім російськім селі розійшлася чутка, що біля керниці показується дух Пушкіна. Не треба було довго ждати, а вже керницю облягали великі товпи народу, головно хорі. Вони сподівалися, що дух великого поета поможе їм видужати. Та не лише старі жінки і слабі умом розтаборювалися довкола керниці, але також колишні офіцири, черці і черниці. І годі їх було прогнати відтам. Вкінці один чернець із сусідного монастиря офіціяльно обняв службу, „лічити" хорих у „заступстві" Пушкіна. Він черпав „пушкінську" воду, поливав нею прочан, „прокажених" і казав, що так проганяє злого духа й оздоровлює хорих на чахотку. Вкінці вмішалися в цю справу советські власти, арештували кількох духовників, поліція розігнала зібраних і кождому загрозила великою карою, хто ще зважився би йти на відпуст до тої керниці.

Вінсент Блазко Ібанез*)

ОПРИШКІВ ПИР

Святочний день настав у головнім повітовім місті, коли в ньому задержався несподівано посол Дон Джозе, визначна особистість із Мадриду. В очах убогого місцевого населення був він майже так всемогучий, як само провидіння.

В алькадових огородах видано пантагрюельський пир. Пирові приглядалися здалека жінки, а зпоза муру огородів визирали цікаві діточі голівки. Погляди всіх звернулися на невеличкого мужчину, смаглявого лиця і з сильно розвиненими щоками, зодягненого в оксамітні штани, з тяжким крісом на рамени, який всюди товаришив йому, що, здавалося, зрісся з його тілом.

Малий мужчина то був ославлений Квіко Бельсон, герой околиці, опришок із трицятьлітньою минувшиною, повною геройських учинків. Молоді люде ще тепер поглядали на нього майже із забобонною трівогою; може бути, несвідомо згадували, як то матери ще дітьми страшили їх словами: „Больсон іде!"

Як мав двацять літ, убив двох суперників з причини якоїсь любовної історії, а потім утік із крісом у гори. Там став жити життям опришка, мандрівного лицаря Сієри.

Більше як сорок процесів годі було почати проти нього: чекали того дня, коли Больсон буде такий ласкавий і дасться арештувати. Але опришок не журився тим занадто. Спритний ніби пантера знав усі закутки і гірські криївки. Крісовою кулею продіравлював гріш кинений у воздух, а жандарми, виснажені безуспішною погонею, вдавали, що зовсім не бачать його.

Грабіжник?... О ні — він не був ним зовсім. У горах жив лише з того, що йому дарували — чи то зі страху перед ним, чи з подиву для нього — селяне, мешканці доокоbичних фільварків. Колиж в околиці зявлявся якийсь грабіжник — не вагався вжити кріса, щоби увільнити від нього повіт. Не хотів обтяжувати своєї совісти проступками, яких інші допускалися. Але кров!... О так, — у ній бродив по коліна! Людське життя представляло для нього меншу вартість ніж придорожний камень.

Цей хитрий звір по мистецька вмів відбирати життя своїм ворогам: Убивав крісовою кулею, груди в груди — коли противник здобувся на відвагу, щоби отверто ставити йому чоло, вбивав із засідки — коли ворог був таксамо хитрий і підзорливий, як він. Із зависти вбивав також часом інших опришків, що розбишакували в горах, а по дорогах убивав своїх давніших ворогів: одного нині, другого завтра.

Перестали його вже непокоїти і переслідувати. Бо тепер робив уже політику: вбивав людей, яких ледви знав, щоби тріюмф Джозе зробити певнішим, вічного посла з місцевого виборчого округа... Жив у сусідньому селі, жонатий з тою самою жінкою, до котрої любов пхнула була його до перших злочинів. Жив із купкою любих діточок і курив люльку з жандармами, що втілювали своїми особами вищу владу. Ці лишали його в спокою; мали такі прикази. Колиж часом, з причини нового геройського вчинку Квікового жандарми мусіли вдавати, що стежать його — він ішов на кілька днів у гори, там проводив час на ловах і так заспокоював вроджену мисливську пристрасть.

Треба було бачити, як частували його на пирі і як повітові знаменитости говорили до нього схлібляючо й заохочуючо: „Нумо, Квіко, ще трохи! Больсов, трошечки вина!" В дійсности бенкет уладжено лише для нього. Лише з пошанівку для нього задержався маєстатичний Дон Джозе у повітовому містечку. Зрештою бажав успокоїти Больсона і зробити кінець його жалям, які з дня на день щораз більше перемінювалися в погрози.

За Больсонові заслуги підчас виборів Дон Джозе приобіцяв йому помилування.

Підстарілий опришок бажав докінчити останні хвилі життя в спокою, як чесний селянин — тому в усьому був послушний всесильному послові і сподівався наївно, що небаром будуть прощені йому всі його злочини. Одначе літа минали, а все лишалося по старому. Опришок, що всесильно вірив у всесильність посла, проволоку цю приписував повільности і легковажности.

Больсон стан прибирати грізну поставу і Дон Джозе відчув щось ніби трівогу, яку відчуває смиритель перед звірем, що не дається усмирити.

Що тижня посилав опришок послові листи з погрозами. І ці листи нашкрабані закровавленою лабою неокресаної дикої людини, затрівожили вкінці Дон Джозе і зробили, що вкінці приїхав.

Після бенкету розмовляли оба в куті огороду: дипльомат — ввічливо, з випереджуючою чемністю, опришок — дико, нахмаривши чоло.

— Я приїхав тут лише тому, щоби побачити тебе, — говорив Дон Джозе, кладучи натиск на цю надзвичайну ознаку пошанівку. — Але, ради Бога, навіщо ці дурниці? Чи зле тобі живеться? Я поручив тебе провінціональному губернаторові, жандарми тебе не зачіпають, любий Квіко! Тож чого тобі недостає?

— Всього і нічого!...

Перестали непокоїти його, то правда, але життя зовсім не було певне. Часи можуть змінитися, а хтож заручить, що котрогось дня знову не мусітиме втікати в гори? Домагається лише цього, що йому приобіцяно: помилування! До сто чортів! І висловив своє бажання у на пів валенсіянськім на пів у незрозумілім кастильонськім говорі.

— Дістанеш це помилування, приятелю! Дістанеш уже в найближчих днях!

Больсонові заіскрилися очі, засміявся жахливо-іронічно. Не був такий дурний, як то могло здаватися. У Валенсії порадився одного адвоката, але цей сміявся лише з його пустих надій. Він повинен лише дати зловитися, а засудять його на двіста чи триста літ тюрми, які відповідали його богатьом злочинам. Як відсидить хоч яких сто літ — овшім, можуть його помилувати. До сто чортів! Досить тих жартів! Ніхто ще не важився насміхатися з нього безкарно.

— Той адвокат дурний — перебив йому посол. — Чи гадаєш, що для уряду є щось неможливе?... Присягаю тобі, що небаром будеш вільний від усяких журб.

Вкінці вдалося йому переконати опришка, захопивши його красномовністю і гладкими слівцями. Больсон приобіцяв заждати ще місяць. Коли після того речинця не буде помилування — добре! Больсон не буде вже посилати листів до посла, не буде непокоїти його. Дон Джозе є, правда, визначною людиною, Дон Джозе є послом, але перед крісовою кулею всі рівні.

Опришок сказав це, взяв кріс у руку і встав із лавки разом із рубачем, молодим, кріпким хлопом. Цей відчував безмежний подив для сили і зручности Больсона і не відступав його ні на крок.

Облудно-чемно прощався посол із Больсоном.

— Бувай здоров, любий Квіко! — говорив, потрясаючи його долонею. — Будь спокійний, бо небаром не потребуватимеш нічого боятися. Бажаю тобі і цілій родині богато щастя. А скажи твоїй жінці, що ніколи не забуду гостинного приняття, якого я зазнав підчас останнього мого побуту у вас.

Опришок із своїм сателітом заняв місце у сільському диліжансі, що їхав у їх село. Сиділо вже там кілька селян із того самого села. Вони щиро поздоровили Больсона.

Віз трясся і хитався на нерівній дорозі, що йшла посеред цвітучих помаранчевих гаїв. На греблях відбивався блеск заходячого сонця, а воздух пах весною, пересиченою запахами, а повною таємничих шелестів.

Больсон був дуже вдоволений. Сто разів приобіцювали йому, що тепер справа ступила на іншу дорогу. Його обожатель прислухувався йому мовчки.

Больсон побачив на дорозі двох жандармів і поздоровив їх ввічливо.

На скруті показалися нараз два інші жандарми. Рубач підскочив на возі, начеб гадина вкусила його. Навіщо стільки жандармів на такому малому просторі? Больсон успокоював його. То певно зібрали всі повітові сили з приводу переїзду Дон Джозе — от і все.

Але як трохи далі знову стрінули двох жандармів, що, як і попередні, повільно ступали за возом —, рубач налякався не на жарти:

— Тут заноситься на щось недоброго, Больсоне! Нема що тратити часу. Треба зіскочити з воза і сховатися в горах.

— Так, сеньор Квіко, так! — притакували перелякані селяне.

Одначі Квіко сміявся лише з побоювань цих людей.

— Нумо, підганяй коні, фірмане! — сказав.

Віз покотився далі, коли нараз на новім скруті вирнуло нечайно пятнацять чи двацять жандармів: цілий рій триграничастих капелюхів із старим офіцером на чолі. Через дверці повозу вимірено дула рушниць у груди опришка, що навіть не рушився з місця. Лише жінки і діти з окликом переляку кинулися взад возу.

— Больсон висів послушно разом із рубачем. Та ще заки нога його доторкнулася землі, вже розброїли його. Він усе ще був під враженням слів свого протектора, тому й не думав противитися, щоби новим злочином не ударемнити помилування. Прикликав рубача і сказав йому мерщій бігти у місто та повідомити Дон Джозе: тут зайшло напевно якесь непорозуміння, зле зрозуміли приказ.

Рубач бачив ще, як кинули його до придорожного помаранчового корча...

Рубач минув жандармів, що замикали відворот, і побіг скоро назад.

Не потребував бігти далеко. Стрінув одного з алькадів, що були на бенкеті...

— Дон Джозе! Де Дон Джозе? Алькад усміхнувся хитро, наче догадувався, в чому річ... Ледви Больсон пішов далі, посол сів на коня і помчав у Валенсію.

Рубач відгадав тепер усе: і втечу й облудний усміх Дон Джозе і глумливий погляд старого офіцира в хвилі, коли опришок згадав був про свого протектора, вважаючи себе жертвою помилки.

Що духу завернув у гай, але заки добіг там, піднеслася понад цвітучим верховіттям помаранчевих дерев біла хмариночка і глуха, протяжна детонація ніби грім підземний потрясла землею.

То застрілили Бельсона. Рубач побачив його, як лежав навзнак, до половини в тіни помаранчевого дерева; кров багряною струєю стікала з його розтрісканого черепа, багром покриваючи землю довкола... Комахи, полискуючи до сонця ніби брилки золота, літали довкола його скровавлених уст, пяні, здається, від запаху помаранчевого цвіття.

Розсатанілий, розпачений схопився за волосся. — До сто чортів! То це так убито Больсона!

Офіцир поклав йому руку на рамени.

— Гляди, новику опришків, як кінчають шубравці!

Новик відвернувся нагально, але лише на те, щоби впялити зір у далечі, начеб через поля міг добачити шлях до Валенсії. Його очи, повні сльоз, наче говорили:

— Шубравець, так! Одначе сто разів більшим шубравцем є цей, що там вдалі втікає...

Переклав **Мих. Недільський.**

*) Вінсент Блазко Ібанез, славний еспанський письменник, помер 28. січня 1928. року у віллі „Монтана роза" в Ментоні (у Франції). При смерти був письменників син Зиґфрид, що приїхав з Еспанії з трьома лікарями. Блазко Ібанез занедужав на запалення легких, а що рівночасно хорував на цукрову недугу, не міг устоятися і помер небаром. Родився 1869. року у Валенсії. Належав до письменників, що сталися славними останніми часами не лише у батьківщині, але й у цілому світі. Ібанезові приніс славу передовсім кінотеатр (мувінг), бо фільмовано низку його повістей, починаючи повістю „Кров на арені", в якій для фільми грав славний Валентіно. Після сфільмування цієї повісти Ібанез виїхав до Америки і ту одержав від ріжних підприємств предложення на сфільмування інших його повістей. Тому Ібанез написав кілька сензаційних повістей, як приміром „Танечниця-шпіонка", написана насамперед як фільмовий сценарій.

В Злучених Державах написав також Ібанез — дуже скоро, бо шість тижнів, як каже у передмові — також насамперед для фільми утопійну повість „Жіночий рай", у якій змальовує фантастичну суспільність, що є під владою жінок і всі наслідки наукові, моральні, суспільні і політичні, які повстають із безпосереднього заволодіння над людськістю гарним полом. Як антитезу цієї повісти написав опісля Ібанез повість „Противники жінок".

Блазко Ібанез зачав літературну карієру як журналіст (був також послом до еспанського парляменту як представник республиканської партії), був дуже плодовитий письменник. Написав насамперед чимало оповідань. Першим його більшим твором і заразом чи не найліпшим, була повість „Собор у Толедо". Годиться згадати ще: „Маре нострум", „Жертва фанатика", „Мексик", „Виклята земля", згадані вже вище „жіночі" і „протижіночі" повісти й „Танечниця-шпіонка". Для фільми перероблено його повість „Чотири апокаліптичні їздці", що зображує страхіття світової війни.

Зрозумілим було обурення цілого світу, коли такого письменника славного, що є гордощами Еспанії, еспанський уряд диктатора Прімо де Рівери прогнав із Еспанії за його вільнодумні і республиканськo-демократичні погляди. Останні літа провів Ібанез на засланні.

